

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням вченої ради
Закладу вищої освіти
«Подільський державний університет»
від 28.03.2024, протокол № 2

Введено в дію наказом ректора
від 29.03.2024р. № 58

Володимир ІВАНИШИН

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ У НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕННЯХ ТА ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ
У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кам'янець-Подільський
2024 р.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про поводження з тваринами у наукових дослідженнях та освітньому процесі у Закладі вищої освіти «Подільський державний університет» (далі – Положення) розроблене відповідно до законів України «Про ветеринарну медицину», «Про захист тварин від жорстокого поводження», Директиви (2010/63/ЄС) Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу від 22 вересня 2010 року «Про захист тварин, що використовуються в наукових цілях», Європейської Конвенції про захист хребетних тварин, що використовуються для дослідних та інших наукових цілей (Страсбург, 18 березня 1986 г.), та визначає правила та умови захисту тварин, які використовуються у Закладі вищої освіти «Подільський державний університет» (далі – Університет) у наукових чи освітніх цілях, включаючи правила виконання процедур та проведення експериментів, умови утримання тварин, які використовуються в наукових чи освітніх цілях та способи поводження з цими тваринами.

1.2. У цьому Положенні терміни вживаються в таких значеннях:

безпритульні тварини – покинуті, загублені, що втекли, або іншим чином залишилися поза межами свого утримання без догляду людини домашні, сільськогосподарські, спортивні тварини, а також ті з них, що утворили напіввільні угруповання, здатні розмножуватися поза контролем людини;

власник тварини – юридична або фізична особа, яка здійснює догляд за твариною, що належить їй на праві власності або на інших підставах, що не суперечать законодавству, і несе відповідальність за стан тварини та її дії згідно з чинним законодавством;

гуманне ставлення до тварин – дії, що відповідають вимогам захисту тварин від жорстокого поводження і передбачають доброзичливе ставлення до тварин, сприяння їх блага, покращання якості їх життя тощо;

дикі тварини – тварини, природним середовищем існування яких є дика природа, у тому числі ті, які перебувають у неволі чи напіввільних умовах;

домашні тварини – собаки, коти та інші тварини, що протягом тривалого історичного періоду традиційно утримуються і розводяться людиною для задоволення потреб у спілкуванні, а також тварини видів чи порід, штучно виведених людиною для задоволення естетичних потреб;

дослід – дослідницька програма, що охоплює процедуру або процедури з конкретною науковою чи освітньою метою;

евтаназія – гуманні методи умиротворення тварин, що виключають їх передсмертні страждання;

жорстоке поводження з тваринами – побої, знущання, залякування, дратування тварин; порушення зоотехнічних, зоогігієнічних, та ветеринарно-санітарних норм їх утримання; навмисне поранення та каліцтво тварин; нацькування одних тварин на інших; покинення тварин без догляду або в беспорядному стані; добування мисливських та інших диких тварин з порушенням вимог даного закону; розорювання місць мешкання диких тварин (нір, гнізд тощо); вчинення над тваринами експериментів та процедур,

що спричиняють страждання та (або) здійснюються з порушенням закону; навмисне використання в роботі, спортивно-видовищних заходах хворих, поранених, покалічених тварин; перенавантаження тяглових та в'ючних тварин вантажами, що не співвідносяться з їх силою та фізичним станом; транспортування тварин способами, що призводять до страждань та стресу тварини; використання технічних засобів, які примушують тварин до перебування у протиприродних позиціях, що викликають надмірні страждання, пошкодження тіла або загибель тварини; використання жорстоких способів у вихованні та годуванні тварин; інші дії, що суперечать нормам, встановлених цим законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, спрямованими на захист тварин від жорстокого поводження та спричиняють тваринам біль, каліцтва, травми, страждання, стрес, призводять до їх передчасної загибелі;

жорстоке умертвіння тварин – умертвіння тварин без застосування знеболюючих засобів, що запобігають відчуттю тваринами болю і страху;

лабораторні тварини – тварини, що належать до таких видів: миша хатня (*Mus musculus*), щур (*Rattus norvegicus*), мурчак (*Cavia porcellus*), хом'як сирійський (*Mesocricetus auratus*), хом'як китайський (*Critetulus griseus*), піщанка монгольська (*Merunes*), кролик європейський (*Oryctolagus cuniculus*), собака свійський (*Canis familiis*), кішка свійська (*Felis catus*), жаба трав'яна (*Rana temporaria*), жаба леопардова (*Rana pipiens*), жаба шпорцева (*Xenopus laevis*), жаба земноводна (*Xenopus tropicalis*), даніо репіо (*Danio rerio*);

опікувані тварини – собаки та коти, що перебувають під опікою фізичних осіб, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадських і благодійних організацій в умовах повністю або частково створених діяльністю людини;

природне середовище існування – сукупність умов живої та неживої природи, у яких існують організми та які впливають на процеси їхньої життєдіяльності;

притулки для тварин – неприбуткові установи, спеціально призначені для утримання тварин постійно або тимчасово та облаштовані згідно з вимогами чинного законодавства;

процедура – кожен із способів використання тварин для цілей, визначених у п. 5 цього Положення, які можуть заподіяти тварині біль, страждання або постійне ушкодження організму, подібне або більше, ніж укол голкою, а також діяльність, що має на меті виведення генетично модифікованої лінії тварин в умовах переживання болю, страждань і постійних ушкоджень, які дорівнюють уколу голкою або ще інтенсивніші; причому це не є процедурою евтаназії тварини виключно з метою використання її органів або тканин;

пункт тимчасового утримання тварин – спеціально обладнані приміщення або частини приміщень, призначені для тимчасового утримання домашніх тварин у разі їх вилову чи тимчасової ізоляції;

реєстрація та облік тварин, що мають власників – процес обліку та ототожнення тварин шляхом збирання та занесення відповідної інформації щодо тварини та її власника до загальної електронної бази даних тварин, котрі мають власників або опікунів, видача власникам тварин реєстраційних посвідчень та відмітних знаків (жетонів) з метою контролю за чисельністю тварин в населених пунктах та за дотриманням власниками тварин ветеринарних та санітарно-епідеміологічних вимог;

свійські тварини – види тварин, що повністю або частково утримуються людиною, живуть з людиною та розводяться нею для отримання продуктів і сировини тваринного походження (продуктивні тварини), а також для задоволення естетичних потреб і потреб у спілкуванні (непродуктивні тварини);

тварини – біологічні об'єкти, що відносяться до фауни: сільськогосподарські, спортивні, домашні, дикі, у тому числі домашня і дика птиця, хутрові, лабораторні, зоопаркові, циркові;

уповноважена особа – особа, що не є членом біоетичної комісії ЗВО «ПДУ», має освіту лікаря ветеринарної медицини і в обов'язки якої входить здійснення періодичного контролю за установами – розплідниками і користувачами, згідно цього Положення та інструкцій. Про результати перевірок щодо відповідності діяльності установ – розплідників і користувачів принципам, викладеним у цьому Положенні, уповноважена особа доповідає біоетичній комісії Університету. Здійснення контролю уповноваженою особою має на меті перевірити відповідність діяльності заводчика та користувача принципам, викладеним у цьому Положенні.

2. ВИМОГИ ДО УМОВ ВИКОРИСТАННЯ ТВАРИН

2.1. Використання тварин в експериментах можливе за умови, якщо експерименти спрямовані на збереження даного виду тварин, або експерименти вирішують важливі біомедичні завдання, для розв'язання яких необхідно винятково дані види тварин.

2.2. Особи, відповідальні за використання тварин в експериментах, дослідах, мають забезпечити ряд умов, в тому числі:

- всі експериментальні тварини мають бути розміщені в спеціальних приміщеннях; для них мають бути створені належні умови (утримання, годівля, розведення), необхідні для збереження їх здоров'я та нормального самопочуття;

- повинні бути відсутні або зведені до абсолютного мінімуму будь-які обмеження, які не дають змоги експериментальній тварині задовольняти свої фізіологічні та етологічні потреби;

- щоденно контролюються умови утримання експериментальних тварин;

- призначена компетентна особа, яка безпосередньо проводить спостереження за станом здоров'я експериментальних тварин з метою уникнення можливості завдати їм болю, страждання або тривалого шкідливого впливу на організм;

- у разі необхідності мають бути здійснені заходи щодо забезпечення негайного, як тільки це можливо, усунення будь-якого виявленого невинуватого порушення або шкоди, завданих тварині.

2.3. Досліди на тваринах повинен проводити кваліфікований дослідник, який знайомий з правилами біоетики і дотримується їх. Використання тварин в навчальному процесі проводиться під наглядом науково-педагогічних працівників.

2.4. Експерименти на тваринах припустимі тільки в тих випадках, якщо вони спрямовані на одержання нових наукових знань, поліпшення здоров'я людини і тварин, збереження живої природи, є вкрай необхідними для якісного навчання і підготовки фахівців, проведення тестування, судово-медичної та криміналістичної експертизи, не представляють загрози здоров'ю людини.

2.5. Експерименти на тваринах виправдані тоді, коли є достатні підстави сподіватися на отримання таких результатів, які будуть істотно сприяти досягненню хоча б однієї з перерахованих вище цілей. Неприпустимо використовувати тварин в експерименті, якщо ці цілі можуть бути досягнуті іншим шляхом.

2.6. Слід уникати дублювання вже проведених досліджень на тваринах, якщо воно не диктується необхідністю експериментальної перевірки результатів.

2.7. Вибір тварин, їх кількість, методика дослідження повинні бути ретельно обгрунтовані до початку експериментів і отримати схвалення органу біоетичної експертизи. Використання бродячих тварин суперечить принципам біоетики. Біоетична комісія може у виняткових випадках на підставі наукових обгрунтувань, наданих користувачем, надати згоду на використання зазначених тварин, якщо метою процедури є вивчення здоров'я та благополуччя цих тварин або запобігання серйозного ризику, спричиненого цими тваринами здоров'ю людей, інших тварин або навколишньому середовищу, і ця мета може бути досягнута лише шляхом використання вище зазначених тварин.

2.8. При проведенні дослідів на тваринах слід проявляти гуманність, уникати дистресу, болю, не заподіювати тривалої шкоди їх здоров'ю і полегшувати страждання. З цією метою необхідно застосовувати місцеву або загальну анестезію. Анестезію не слід застосовувати у випадку, коли вона може завдати більше шкоди, ніж сам експеримент або є несумісною з метою експерименту. У цьому випадку дозволяється застосовувати інші відповідні засоби і способи, аби забезпечити, наскільки це можливо, зведення до мінімуму болі, страждань, патологічного стану чи шкідливого впливу.

2.9. Необхідно прагнути до максимального скорочення кількості тварин і там, де можливо, використовувати альтернативні методи, які не потребують участі тварин.

2.10. Умовами експерименту має бути передбачена подальша доля тварини. Якщо тварину залишають живою, то за нею встановлюється належний догляд залежно від стану її здоров'я; вона знаходиться під

наглядом лікаря ветеринарної медицини або іншої компетентної особи і утримується в належних умовах. За умови, що такі дії сумісні з метою експерименту, анестезовану тварину, яка страждає від сильного болю, необхідно своєчасно забезпечувати знеболюючими засобами. Якщо тварину за умовами дослідів мають піддати евтаназії, її потрібно негайно умертвити із застосуванням гуманних методів. Не допускається повторне використання тварин в експериментах, якщо ці експерименти можуть приносити тварині біль та страждання.

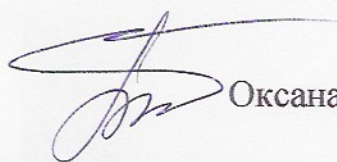
2.11. У разі прийняття рішення про евтаназію тварини, яку використовували в процедурі, евтаназію проводить особа, що має кваліфікацію лікаря ветеринарної медицини, так, щоб мінімізувати біль і страждання. Зазначене не застосовується у разі раптової необхідності евтаназії тварині, якщо виникає ризик для здоров'я людини та інших тварин, або навколишнього середовища.

3. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

3.1. Зміни та доповнення до цього Положення ухвалюються вченою радою Університету та вводяться в дію наказом ректора Університету.

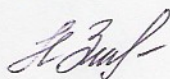
ПОГОДЖЕНО

Проректор
з навчальної, науково-інноваційної
та міжнародної діяльності

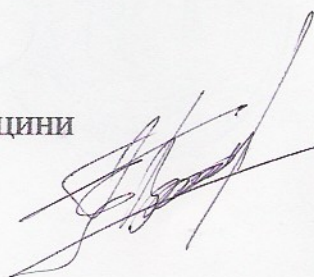
Оксана БЯЛКОВСЬКА

Завідувач науково-дослідної частини

Лариса ЗАГНІТКО

Декан
факультету ветеринарної медицини
і технологій у тваринництві

Віктор ГОРЮК

Начальник
юридичного відділу

Вікторія ТЕРЕФЕРА

У цьому документі пронумеровано,
проінумеровано і скріплено печаткою 6
(шість) аркушів Положення про
поводження з тваринами у наукових
дослідженнях та освітньому процесі у
Закладі вищої освіти «Подільський
державний університет»

Ректор Володимир ІВАНИШИН

